

Handleiding

De lesbrieven over Michaël Slory en deze handleiding zijn ondersteund door het Instituut voor de Opleiding van Leraren en financieel mogelijk gemaakt door de Nederlandse ambassade en Literatuurgeschiedenis.org.

De samenstellers:

Usha Balesar

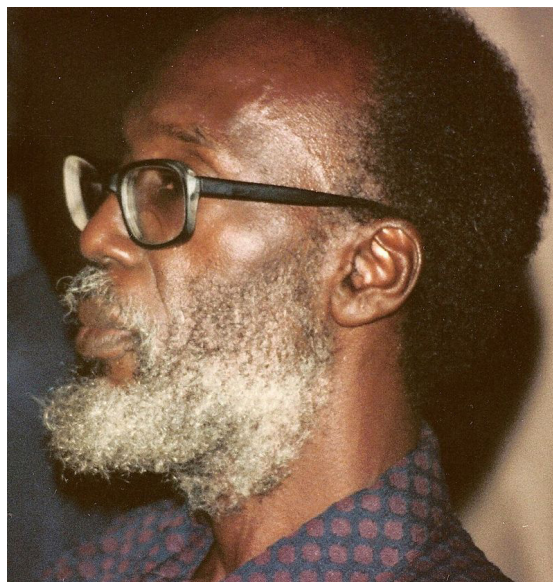
Nicole Berghout

Helen Chang

Vandana Kewaldar

Leatitia Seymonson

Welmoed Ventura

Inhoudsopgave

	Blz.
Algemeen	2
Handleiding Lesbrieff 1	4
Handleiding Lesbrieff 2	6
Handleiding Lesbrieff 3	9
Taal, slavernij en emancipatie	12

Algemeen

De Surinaamse literaire wereld kent een aantal grote dichters. De meesten van hen dicht(t)en overwegend in het Nederlands. Denk daarbij aan Runaldo 'Vene' Venetiaan, Jozef Slagveer of Robin 'Dobru' Ravales. Er zijn echter ook dichters die in andere talen dicht(t)en zoals Spaans, Engels of onze lingua franca Sranan: dichters als Edgar Cairo, S. Sombra en Michaël (uitgesproken als Misjel) Slory.

In drie lesbrieven (zie leerlingenboekje) zoomen we in op Michaël Slory; het gaat om een persoon die heel veel betekend heeft voor de Surinaamse literatuur. Michiel van Kempen zegt in *Ik zal zingen om de zon te laten opkomen* (1991) over Slory: 'Voor Slory was er geen scheidslijn tussen poëzie en werkelijkheid: alles wat hij observeerde, veranderde hij op slag in dichtregels, of het nu om een regeringswisseling ging, kikkers in de sloot, een Javaanse schone 'met de gamelan in haar kuiten' of een plastic bekertje dat iemand uit een autoraampje gooid.'

Michaël Slory's affiniteit met het Sranan en zijn grote liefde voor Suriname en voor het Surinaamse volk maakten dat hij zijn hele leven bezig is geweest om deze taal te promoten, om die levend te houden. De dichter heeft een grote bijdrage geleverd door het grootste deel van zijn oeuvre te schrijven in het Sranan. Maar behalve in het Sranan heeft Slory ook geschreven in het Nederlands en in het Spaans. In zijn werken heeft hij de literaire wereld verrijkt met zijn gedachten over de liefde, de natuur, de politiek of een sociale toestand.

Doelgroep

De lesbrieven zijn bestemd voor de 4e klas havo en vwo.

Algemeen doel

Het algemeen doel van de lesbrieven is om leerlingen kennis te laten maken met Michaël Slory en enkele van zijn gedichten.

Belang van literatuuronderwijs

Literatuuronderwijs is bedoeld om leerlingen te helpen om hun zienswijzen te vormen en te relativeren. Door ideeën, zienswijzen en ervaringen of situaties van anderen leren in het bijzonder adolescenten meer begrip op te brengen voor en kritisch(er) na te denken over zaken zoals levenswijzen, culturen, godsdiensten, vaderlandsliefde en liefde in alle vormen. Dit draagt bij aan het ontwikkelen en versterken van waarden zoals begrip, respect, acceptatie en liefde voor de culturele diversiteit in Suriname. Literatuuronderwijs kan ook ervoor zorgen dat leerlingen zich ontspannen en genieten van het lezen, en op die manier hun leven verrijken. De leerlingen kunnen hun creativiteit en hun taalgevoel ontwikkelen. Ook de taalcompetenties van de leerlingen kunnen bevorderd worden en hun woordenschat kan verruimd worden.

Lesbrieven Michaël Slory

In de lesbrieven leren de leerlingen over Michaël Slory en zijn literaire nalatenschap. Elke lesbrief bestaat uit drie delen: introductie, het onderwerp van de lesbrief en opdrachten. De eerste lesbrief gaat over het leven en het werk van Michaël Slory. In de tweede lesbrief wordt het thema liefde en in de derde lesbrief het thema identiteit behandeld aan de hand van een gedicht van Slory. Ten slotte volgen de bibliografie van Michaël Slory en de bronnen.

Om een goede voorbereiding op de lesbrieven te helpen ondersteunen, staat er achtergrondinformatie in deze handleiding voor de leerkracht. De handleiding bevat voor elke lesbrief: lesdoel(en), vereiste voorkennis van de leerlingen, lesduur, werkvormen, voorbereiding, introductie, instructie, verwerking, evaluatie en afsluiting. Zowel de introductie als de verwerking bevatten een aantal vragen, waarvan

sommige reflectievragen zijn. Bij die vragen staan er geen antwoorden, omdat het gaat om meningsvragen. Bij de wel vermelde antwoorden zijn aanvullingen mogelijk. Niet alle informatie bij de instructie hoeft gedeeld te worden met de leerlingen; deze informatie is meer bestemd voor de leerkracht ter uitbreiding van de kennis. Afhankelijk van het tempo van de leerlingen en de beschikbare tijd geeft de leerkracht de (extra) opdrachten.

Handleiding lesbrief 1: Biografie Michaël Slory

Lesdoelen

De leerlingen kunnen:

- vertellen wie Michaël Slory was;
- toelichten welke invloed Suriname had op Slory;
- hun mening geven over een zelfgekozen gedicht van Slory.

Vereiste voorkennis

De leerlingen kunnen vertellen wat het verschil is tussen poëzie en proza, en enkele Surinaamse dichters of een gedicht (van hen) noemen.

Lesduur

1 lesuur

Werkvormen

- Woordspin: bij de introductie;
- Vragen stellen: om de leerlingen bij de les te betrekken;
- Vertellen: bij de biografie van Michaël Slory;
- Groepswerk: bij vraag 3 van de opdrachten.

Neem ten behoeve van het groepswerk de onderstaande regels door met de leerlingen:

- communiceer zo zacht mogelijk met elkaar en alleen binnen het eigen groepje;
- houd je aan het onderwerp;
- iedereen krijgt de gelegenheid iets te zeggen;
- wanneer een groepslid aan het woord is, goed luisteren;
- elkaars mening respecteren;
- blijf respectvol, begripvol en behulpzaam naar elkaar;
- houd je aan de beschikbare tijd.

Leerlingen leren:

- om naar elkaar te luisteren;
- zich zowel mondeling als schriftelijk te uiten;
- de mening van anderen te waarderen en te accepteren;
- ontdekken dat door een positieve inzet goede groepsresultaten bereikt kunnen worden.

Het groepsproces is een aanzet om op een systematische en doelgerichte manier samen te werken en sociale vaardigheden te ontwikkelen.

Vorbereiding

Het is belangrijk dat de leerkracht eerst zelf de vragen in de introductie zo volledig mogelijk beantwoordt en alternatieve antwoorden noteert. Het is belangrijk dat de leerkracht het doel van de opdrachten goed voor ogen houdt: bekend raken met Michaël Slory en zijn gedichten.

Introductie

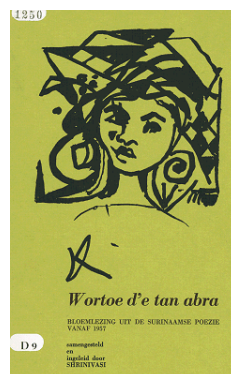
De leerkracht vangt de les aan door de leerlingen in de sfeer van de les te brengen. Dit is afhankelijk van de creativiteit van de leerkracht en kan zijn: een video deels tonen <https://www.apintie.sr/v13616> of een kort gedicht declameren.

Als toetsing van de voorkennis laat de leerkracht de leerlingen in groepen ingaan op de 5 vragen.

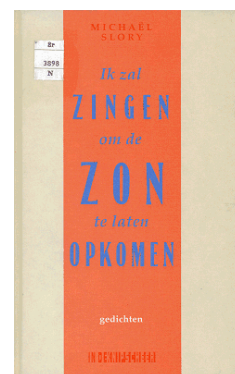
? **Vraag 2:**
Noem drie verschillen tussen poëzie en proza.

... **Antwoord:**

	poëzie	proza
1	gedichten	verhalen
2	strofen	alineas
3	regels niet volgeschreven	regels volgeschreven
4	rijm	geen rijm
5	beeldspraak	geen beeldspraak
6	stijlfiguren	geen stijlfiguren
7	dichterlijke vrijheid	(spelling)regels

Cover: *Wortoe de tan abra*

Cover: *Ik zal zingen om de zon te laten opkomen*

? **Vraag 3:**
Welke Surinaamse dichter(s) ken je?

... **Antwoord:**

Michaël Slory, Johanna Schouten-Elsenhout, Albert Helman [ps. van Lou Lichtveld], Shrinivási [ps. van Martinus Lutchman], R. Dobru [ps. van Robin Ravales], Trefossa [ps. van Henri de Ziel], Edgar Cairo, Jit Narain, Vene [ps. van Runaldo Venetiaan], Alphons Levens, S. Sombra [ps. van Stanley Slijngard], Ruud Mungro, Zamani [ps. van Astrid Roemer] e.a.

Daarna geeft de leerkracht aan dat de les zal gaan over de biografie van Michaël Slory.

Instructie

De leerkracht begint eerst met het uitleggen wat een biografie en een autobiografie zijn. Hierna wordt de biografie van Michaël Slory voorgelezen door een leerling. De leerkracht gaat in op begrippen zoals bloemlezing en pseudoniem. Een bloemlezing is een verzameling van gedichten of verhalen.

Voorbeelden van poëziebloemlezingen: *Wortoe de tan abra* (1979), samengesteld door Shrinivási en *Ik zal zingen om de zon te laten opkomen* (1991), samengesteld door Michiel van Kempen.

De gedichten in lesbrief 1 kunnen voorgedragen worden door de leerkracht of door een leerling. Stelt u ook vragen aan de leerlingen over wat zij denken dat de gedichten mogelijk inhouden.

Voor meer achtergrondinformatie over president Allende: https://nl.wikipedia.org/wiki/Salvador_Allende

Verwerking

De vragen 1, 2 en 4 worden individueel gemaakt, vraag 3 is groepswork. De leerkracht bespreekt de regels voor het groepswork. De leerkracht benadrukt dat het niet om een pro- en contra-opstelling gaat, maar dat er samen ontdekt wordt wie Michaël Slory was.

Evaluatie

Uit elke groep presenteert een leerling de groepsbevinding. De leerkracht past aan en vraagt door waar nodig.

Afsluiting

De leerkracht moedigt de leerlingen aan meer over Slory en zijn gedichten te lezen.

Handleiding lesbrief 2: Liefde

Lesdoelen

De leerlingen kunnen:

- een onderscheid maken tussen verliefdheid en liefde;
- verschillende vormen van liefde benoemen;
- een simpele analyse maken van een gedicht van Slory over liefde.

Vereiste voorkennis

De leerlingen kunnen vertellen wat liefde voor hen is en welke soorten liefde ze kennen. Verder kunnen ze aangeven op welke verschillende manieren uiting gegeven kan worden aan liefde.

Lesduur

1 lesuur

Werkvormen

- Klassengesprek: laat de leerlingen in een U-vorm zitten en voer een gesprek over liefde in de breedste zin van het woord;
- Vragen stellen: stel voldoende vragen om de leerlingen in het klassengesprek te betrekken. Let in deze ook op de beurtenspreiding;
- Denk-tweetallen (duo's) bij de opdrachten.

Regels bij het klassengesprek:

- luisteren naar (de mening van) de ander;
- duidelijk verwoorden van eigen zienswijzen en denkwijzen;
- respectvol reageren op meningen van anderen;
- begripvol zijn wanneer anderen hun mening geven.

Voorbereiding

Liefde wordt in deze lesbrief niet alleen benaderd vanuit het oogpunt van man-vrouwliefde, maar in de breedste zin van het woord. Om een goede voorbereiding te helpen ondersteunen, wordt geadviseerd dat de leerkracht zich verdiept in wat verliefdheid inhoudt en wat liefde is. Ga na wat onzelfzuchtige liefde is en waarom die duurzamer is. In de volgende alinea's is er meer informatie over liefde. Bereid het klassengesprek over dit thema goed voor en noteer vragen met mogelijke antwoorden.

De leerkracht kan aanhalen dat voor tieners vriendschappen met leeftijdsgenoten erg belangrijk zijn, dus vriendschappelijke liefde. Laat de leerlingen ingaan op het verschil tussen vriendschap en liefde. Vriendschap gebruiken veel mensen in een veel ruimere, lossere betekenis dan liefde, omdat mensen meer dan één vriend(in) hebben met wie ze omgaan en leuke dingen samen doen. De leerkracht kan ook vragen welke waarden er in vriendschap voorkomen (denk aan loyaliteit, begrip, respect, acceptatie en ondersteuning). Voor meer informatie over vriendschappelijke liefde:

http://www.serendib.be/artikels/liefdevolle_vriendschap.

Liefde is warme genegenheid, een gevoel van toewijding voor iemand anders bijvoorbeeld ouders, een broer of zus, een vriend(in). Liefde kan zich ook richten op een dier of een voorwerp.

De romantische liefde wordt beïnvloed door wat wij zelf willen van de ander, en wordt beïnvloed door ons ego en de verwachtingen die we hebben, waarin we willen dat de ander voldoet en wat we projecteren op wie hij/zij is. Maar de ware of pure liefde is ongecompliceerd en niet aan voorwaarden of verwachte prestaties gebonden. Denk aan bijvoorbeeld de liefde tussen moeder en kind: een liefde die oog heeft voor het geluk van de ander en niet eindigt als de ander iets doet wat tegen je wens is.

De leerkracht kan vragen wat de leerlingen verstaan onder vaderlandsliefde. Dit is een gevoel van trots op (bepaalde aspecten van) het land van herkomst of het land waarin een persoon woonachtig is. Zie <https://nl.wikipedia.org/wiki/Vaderlandsliefde>.

Introductie

De leerkracht vangt de les aan door de leerlingen in de sfeer van de les te brengen. Dit kan onder andere door een bekend liefdeslied af te spelen of door bekende gedichten/liedteksten over liefde voor te dragen. De leerkracht maakt goede afspraken (zie ook regels bij het klassengesprek) met de leerlingen over het verloop van de les. Als toetsing van de voorkennis kan de leerkracht de vragen uit de introductie van lesbrieven 2 stellen.

? **Vraag 2:**
Welke soorten liefdes ken je?

... **Antwoord:**
Liefde tussen man en vrouw, man en man, vrouw en vrouw, moeder en kind(eren), vader en kind(eren); liefde voor je medemens, je vaderland, de natuur, dieren en planten enz.

Instructie

De leerkracht begint het klassengesprek over wat liefde is en wat verliefdheid is. Maak het verschil duidelijk. Verliefdheid houdt in dat je de hele dag kan denken aan een persoon, kriebels oftewel vlinders voelt in de buik of juist buikpijn kan krijgen. Kippenvel en een versnelde hartslag krijgen bij het zien of denken aan de persoon op wie je verliefd bent, niet weten wat te zeggen of juist veel praten om indruk te maken, zijn bekende verschijnselen die horen bij verliefd zijn. Bekijk voor verdere details <https://sense.info/nl/liefde-en-relaties/verliefdheid-en-versieren>

Ware liefde staat niet bekend om wat ze vraagt, maar om wat ze geeft. De leerkracht kan de leerlingen aanzetten om te denken over begrippen zoals romantiek, monogamie, soulmate, duurzame relatie, de invloed van verwachtingen en ego op een relatie. De leerkracht brengt de leerlingen tot de conclusie dat in een relatie liefde dus niet enkel is wat je voelt, maar ware liefde is juist meer wat je doet. De ware liefde is de onzelfzuchtige liefde die we uiteindelijk nastreven. De leerkracht kan de leerlingen voorbeelden laten opnoemen van onzelfzuchtige liefde.

Belangrijk is om de leerlingen zoveel mogelijk de ruimte te geven om hun gedachten en zienswijzen te verwoorden.

Hierna volgt het gedicht *Rosalina*. Zie voor het gedicht lesbrieven 2.

Verwerking

De leerkracht kan de leerlingen in duo's aan de slag laten gaan met de opdrachten. De leerkracht ondersteunt de duo's waar nodig. Let wel: het gaat bij de opdrachten om een simpele analyse van het gedicht.

? Vraag 1 bij 2.2A:

Welke twee vergelijkingen zie je in de eerste strofe?

... Antwoord:

(2 uit de volgende) r. 1: ogen worden vergeleken met edelstenen, r. 3: ogen met regenwater, r. 4: ogen met een kreek in het bos, r. 8 stem met goud.

? Vraag 2 bij 2.2A:

Waait de wind hard? Motiveer je antwoord.

... Antwoord:

Nee, de wind waait niet hard, want er staat 'de wind doezelt onder de takken'. Doezelen is lichtjes slapen. Synoniemen voor doezelen zijn sluimeren, dutten, dommelen.

? Vraag 3 bij 2.2A:

Vul in: Menselijke eigenschappen worden in dit gedicht toegeschreven aan ... en

... Antwoord:

de wind en de maan

? Vraag 1 bij 2.2B:

Welke natuurkenmerken van Suriname zitten in dit gedicht?

... Antwoord:

Een rijstveld, een lange weg/Pad van Wanica, bananenvelden, bossen en rivieren.

? Vraag 2 bij 2.2B:

Welke betekenis geef je aan 'We hebben je bemest met de as van ons sterven'?

... Antwoord:

Wij zijn gestorven en begraven/gecremeerd in Suriname. De slaven/immigranten hebben het harde werken met hun leven moeten bekopen. Enz.

Evaluatie

Elk duo presenteert de antwoorden. De leerkracht vraagt de andere duo's om aanvulling te geven, past aan en vraagt waar nodig door.

Afsluiting

De leerkracht moedigt de leerlingen aan goed na te denken over het verschil tussen liefde en verliefdheid.

Handleiding lesbrief 3: Identiteit

Lesdoelen

De leerlingen kunnen:

- vertellen wat identiteit inhoudt;
- vertellen over hun persoonlijkheid;
- toelichten welke uitdagingen Slory heeft gekend;
- hun eigen uitdagingen verwoorden.

Vereiste voorkennis

De leerlingen kunnen vertellen wat legitimeren is en op welke manieren je dat kan doen.

Lesduur

1 lesuur

Werkvormen

- Vragen stellen: om te kijken of leerlingen weten wat legitimeren en identiteit zijn, en om de leerlingen bij de les te betrekken;
- Uitleggen: bespreek het begrip identiteit;
- Groepsdiscussie: laat de leerlingen met elkaar discussiëren bij de opdrachten 1 t/m 5. Verwijs naar de regels die gelden voor het samenwerken (zie Handleiding lesbrief 1) en indien nodig kunnen de regels weer doorgenomen worden.

Voorbereiding

Begripsvorming is belangrijk. Het opzoeken van meer informatie om de leerlingen het concept identiteit goed bij te brengen, strekt tot aanbeveling. Verder is het belangrijk dat de leerkracht eerst zelf de vragen in de introductie zo volledig mogelijk beantwoordt en alternatieve antwoorden noteert. Doordenkvragen over identiteit, waarden, normen en overtuigingen, woonplaats en seksuele geaardheid kunnen ook met mogelijke antwoorden genoteerd worden. Let wel: de leerlingen zijn adolescenten. In deze fase staat het ontwikkelen van de eigen identiteit centraal.

Introductie

De les begint door de leerlingen in de sfeer te brengen. Dit is afhankelijk van de creativiteit van de leerkracht: het kan door het afspelen van een deel van het lied van Denise Jannah naar het gedicht van Slory: *Wan bari odi* (https://www.youtube.com/watch?v=uzGbp_z0ZTA) of door een paar zinnen uit het gedicht zelf voor te dragen. Als toetsing van de voorkennis laat de leerkracht de klas ingaan op de vragen bij de introductie. De leerkracht kan een ID-kaart of andere legitimatiebewijzen tonen.

Vraag 4:

Welke informatie staat niet op een legitimatiebewijs? Antwoord: Je persoonlijkheid, je karakter, waarvan je houdt, wat je toekomstplannen zijn enz.

Daarna geeft de leerkracht aan dat de les zal gaan over het onderwerp identiteit, waarbij kritisch gekeken zal worden naar een gedicht van Michaël Slory. Het lied van Denise Jannah kan volledig afgespeeld worden. Een ander klassiek gedicht dat gezongen is, is *Wan bon* van R. Dobru. Zie: <https://www.youtube.com/watch?v=Vsb6Urg81Bo>

Instructie

De leerkracht gaat dieper in op identiteit. Identiteit heeft te maken met geslacht, seksuele geaardheid, nationaliteit, etniciteit en sociale klasse. Identiteit wordt gevormd door opvoeding en omgeving (cultuur, land), door mensen (ouders, familie, vrienden) en ervaringen. Jouw identiteit bepaalt je overtuigingen, waarden en normen. Deze bepalen op hun beurt hoe je de wereld waarneemt, interpreteert en hoe je je gedraagt. Bevraag en verduidelijk de begrippen overtuigingen, waarden en normen.

De leerkracht kan verder (interactief en middels voorbeelden) ingaan op het begrip persoonlijkheid: wie ben ik, wat is voor mij zinvol? Een aantal vragen om de leerlingen te helpen achter hun persoonlijkheid te komen:

- Welke waarden heb je vanuit je familie meegekregen?
- Wie bewonder jij?
- Op welke manier word je graag beloond?
- Hoe reageer je op een vervelende situatie?
- Wat zijn jouw talenten?
- Hoe verbind je je met de cultuur waar jij bij hoort?
- Voel je de vrijheid en ruimte om jezelf te zijn en je te ontwikkelen?
- Wanneer voel je je echt thuis?
- Wanneer ben je trots op jezelf?
- Waar krijg je energie van?

De leraar kan vragen uit welk district Slory afkomstig was. De Coronianen tonen hun liefde voor het kokosdistrict in ritmische poëzie met het lied *Palmen van Coronie*. Ze identificeren zich met dit lied en noemen het hun volkslied; het weerspiegelt de rijkdom van Coronie, de trots van de nazaten en het unieke van dit district. Zie de link: <https://youtu.be/AwXwu5URiMs>. Zie de link met relevante informatie over de geschiedenis achter het Coroniaans volkslied:

<https://coronie.eu/wordpress/historie/achtergrond/achtergrond/>.

Aan de hand van zijn gedichten komen we achter de identiteit van Slory. Het gedicht *Sranan* geeft duidelijk aan dat Slory een nationalist was en van zijn geboorteland hield. Hij vond de manier waarop het land en volk geëxploiteerd werden, afkeurenswaardig. Zijn waarden zoals respect en liefde voor land en medeburgers komen hierin tot uiting. Om dit gedicht te bekijken, wordt verwezen naar [Michaël Slory, Ik zal zingen om de zon te laten opkomen](#) · dbnl (blz. 48 en 49).

Het gedicht *Kongo* dat is opgedragen aan de Congoleze strijder Lumumba is ook een voorbeeld van de zienswijze van Slory over verzet en strijd voor land en eigen recht. In de jaren 70 en 80 heeft hij veel protestgedichten geschreven waarin hij zijn stem laat horen over de oneerlijkheid en het onrecht. Voor het gedicht *Kongo*: [Michaël Slory, Ik zal zingen om de zon te laten opkomen](#) · dbnl (blz. 30 en 31).

Verwerking

De leerkracht bespreekt de regels voor het groepswork en voorziet de groepen van het nodige materiaal. De leerkracht benadrukt dat de vragen zo concreet mogelijk beantwoord moeten worden en geeft de leerlingen de ruimte en de nodige sturing.

Vraag 3 bij 3.2:

Welke tegenstelling(en) geeft het woord 'maar' aan?

Antwoord:

De tegenstelling tussen armoede en rijkdom, tussen duisternis en licht, tussen vrijheid en slavernij.

Vraag 4 bij 3.2:

Welke uitdagingen zouden er dagelijks voor de dichter zijn?

Antwoord:

Uitdagingen: om aan geld te komen, om te kunnen eten en te leven, en of hij fysiek in staat is op straat te gaan.

Evaluatie

Uit elke groep presenteert een leerling de groepsbevinding. Bij de individuele opdracht (vraag 6) mogen vrijwilligers hun gekozen gedichten van Slory declameren.

Afsluiting

De leerkracht geeft de klas eventueel als extra opdracht om van de gekozen gedichten bij vraag 6 een bloemlezing over identiteit te maken of om vragen te bedenken bij deze gedichten.

Taal, slavernij en emancipatie: wat hebben die met elkaar te maken?

De opdrachten in *Taal, slavernij en emancipatie* vormen een vakoverstijgende uitbreiding bij de lesbrieven over Michaël Slory. De opdrachten leggen een relatie tussen gedichten van Slory en de Surinaamse geschiedenis.

Voor de vakdocent geschiedenis, die niet met de lesbrieven heeft gewerkt, is de documentaire 'Slory, een verhaal apart' handig om zich te oriënteren op deze dichter:

<https://www.youtube.com/watch?v=HbduL3eAV3Y>

Zowel deel 1 als deel 2 neemt 90 minuten in beslag, waarbij de opdrachten thuis gemaakt kunnen worden en in het volgende lesuur behandeld. De één uur durende documentaire over de culturele emancipatiebeweging is optioneel. Deze video geeft de achtergronden over de taalemancipatiebeweging die in de jaren 50 ontstond rond het Sranan.

De docent kan ook ervoor kiezen de opdrachten geheel zelfstandig te laten maken en de uitwerkingen in een les te laten presenteren. Dit kan in groepsverband of individueel. Indien er minder tijd beschikbaar is, kunnen de leerlingen minder opdrachten maken of alleen één deel doen.

Lesdoelen

Na deze workshop en het uitvoeren van de opdrachten kan de leerling:

Deel 1

- uitleggen wat taalemancipatie is;
- uitleggen waarom het Sranan wel/niet een geëmancipeerde taal is;
- uitleggen waarom poëzie voordragen en publiceren in het Sranan een vorm van taalemancipatie is;
- betogen op welke wijze een taal als het Sranan gewaardeerd zou kunnen worden.

Deel 2

- uitleggen wat het verband is tussen de slavernij en de positie van het Sranan;
- uitleggen wat het verband is tussen de strijd van Anton de Kom en het gedicht *Anton de Kom* van Michaël Slory.

Foto: Anton de Kom

Bij de verschillende namen van taalemancipatoren kan de docent besluiten de leerlingen te laten uitzoeken wie deze dichters waren. Interessant is dat de eerste Europese vertalingen die zijn gepubliceerd, te vinden zijn in het Fries (*De Tjserne, Surinamenûmmer*, edysje septimber 1952).

Ter introductie is het leuk om het gedicht *Orfeo negro* van Michaël Slory te laten horen, gezongen door de Surinaams-Nederlandse zangeres/actrice Jeanine la Rose. De video toont zowel de versie in Sranan als die in het Nederlands. <https://www.youtube.com/watch?v=oWMOCgwNkH4>

Antwoorden bij deel 1

Vraag 1: Wat is precies taalemancipatie?

In het antwoord hoort het element van de ontwikkeling tussen 'onderdrukt' naar 'vrij en gewaardeerd als gelijke taal' naar voren te komen. Mogelijk gaan leerlingen ook op zoek naar de emancipatie van andere talen dan het Sranantongo, wat het antwoord sterker maakt.

Vraag 2: Welke benaming is een vorm van taalemancipatie: takitaki, Neger-Engels of Sranan ?

Het antwoord maakt duidelijk dat de eerste twee benamingen takitaki en Neger-Engels geen positieve inhoud hebben. Het Sranan of Sranantongo toont die wel, omdat het een neutrale benaming is: Surinaams of Surinaamse taal.

Vraag 3: Waarom is het publiceren en voordragen van gedichten in het Sranan door Michaël Slory een vorm van taalemancipatie?

Het Sranan is geen officiële taal die gebruikt wordt voor onderwijs en bestuur of voor literaire publicaties. De taal werd niet gewaardeerd en zou ongeschikt zijn voor literaire en/of onderwijsdoeleinden. Daarom is het een bijdrage aan de emancipatie van die taal als die wordt gebruikt voor literaire publicaties en openbare voordrachten.

Vraag 4: Waarom zou het Sranan als taal beter gewaardeerd moeten worden? En zou dit ook voor andere Surinaamse talen moeten gelden?

Hierop is niet per se een sluitend antwoord nodig, het is een onderwerp van discussie. Weliswaar hoort er in de meningen respect getoond te worden voor het Sranan als taal. Maar of het Sranan wel of niet beter gewaardeerd moet of kan worden, ligt aan wat de leerlingen daarvan vinden. Het is wel de bedoeling dat ze een evenwichtige mening geven, waardoor zij bij deze opdracht zich bewust bezighouden met de waarde van de Surinaamse taal/talen, maar ook met wat mensen erop tegen hebben om die een officiële plaats te bieden. Deze vraag kan ook gedaan worden als speech- en debatoefening of om een betoog te schrijven.

Antwoorden bij deel 2

Vraag 5: Welk verband is er tussen slavernij en het neerkijken op het Sranan, een taal die grotendeels door slaven en hun nakomelingen is ontwikkeld?

Het antwoord moet het verband leggen tussen: het neerkijken op mensen om hun etniciteit, ze daarom tot slaaf maken en hun taal die uit die slavernij voorkomt als minderwaardig beschouwen. Een formulering over superioriteitsgevoelens ten aanzien van het Nederlands maakt het antwoord sterker. Er kan ook gekeken worden naar het Papiamentu, dat een soortgelijke geschiedenis heeft.

Vraag 6: Welk verband zie je tussen de strijd van Anton de Kom en de strijd voor taalemancipatie?

Anton de Kom streed voor dekolonisatie, voor het definitief verbannen van resten slavernij. De strijd voor taalemancipatie van het Sranan past hierin, omdat het onderdrukken van deze taal ook voortkomt uit het slavernijverleden. De leerlingen kunnen deze vraag in verband brengen met vraag 5.

Vraag 7: Lees de eerste vier strofen van het gedicht *Anton de Kom* van Michaël Slory. Naar welk land werd Anton de Kom verscheept en waarom?

Anton de Kom werd verbannen naar Nederland, omdat hij openlijk de strijd aanbod tegen het kolonialisme en werd beschouwd als communist. Die laatste twee elementen horen terug te komen in het antwoord. Uit deze vraag kan een discussie voortkomen over de rol van Anton de Kom in de Tweede Wereldoorlog.

Vraag 8: Waarnaar verwijst "zoals de mahonieebomen daar waar ze arbeiders neerschoten" in de beschrijving van de geschiedenis van Anton de Kom?

Het antwoord legt een relatie met Anton de Koms activiteiten om het lot van de arbeiders te verbeteren, en verwijst naar arbeidersprotesten in Suriname waarbij mensen door de politie zijn neergeschoten.

Extra vraag 9: Kun je erachter komen waarom Slory een verband legt tussen Anton de Kom en Louis Doedel, die hij ook noemt in het gedicht?

Louis Doedel was ook iemand die voor de arbeiders opkwam en tegen het kolonialisme in opstand kwam. 'Louis Doedel' als trefwoord in de zoekbalk van Google levert veel resultaten om zijn rol als vakbondsleider te begrijpen. Bijvoorbeeld <https://vakbondshistorie.nl/dossiers/louis-doedel-1905-1980/>

Deze opdracht kan ook als extra opdracht worden gegeven, waarbij de leerlingen een presentatie maken over Louis Doedel.